

Аналіз екологічного стану Коропської територіальної громади

<https://doi.org/10.17721/2786-4561.2025.6.1.-10/11>

Шинкаръов М.В., Дем'яненко С.О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

niksinkarev91@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто екологічний стан Коропської територіальної громади, проаналізовано основні фактори, що впливають на довкілля та запропоновано заходи для забезпечення сталого екологічного розвитку громади. Здійснено оцінку кліматичних умов, водних ресурсів, ґрунтового покриву, стану лісових масивів та природоохоронних територій. Особлива увага приділена проблемам поводження з побутовими відходами, деградації ґрунтів через неконтрольоване застосування добрив та необхідності оновлення зелених насаджень. Запропоновано рекомендації щодо підвищення екологічної свідомості населення, розвитку зеленої інфраструктури та модернізації системи утилізації відходів.

Ключові слова: Коропська громада, екологічний стан, довкілля, забруднення, водні ресурси, ґрунти, лісові масиви, поводження з відходами, екологічна безпека.

Analysis of the ecological state of the Korop territorial community

M. Shynkarov, S. Demianenko

Taras Shevchenko National University, Kyiv, Ukraine

Abstract. The article deals with the ecological state of the Korop territorial community, analyses the main factors affecting the environment, and proposes measures to ensure sustainable ecological development of the community. The article assesses the climatic conditions, water resources, soil cover, forests and protected areas. Particular attention is paid to the problems of household waste management, soil degradation due to uncontrolled use of fertilisers and the need to renew green spaces. Recommendations for raising the environmental awareness of the population, developing green infrastructure and modernising the waste management system are proposed.

Key words: Korop community, ecological condition, environment, pollution, water resources, soils, forests, waste management, environmental safety.

Вступ. Оцінка екологічного стану територіальних громад є важливим етапом у формуванні стратегії сталого розвитку та збереження навколишнього середовища. Коропська територіальна громада, як і багато інших регіонів України, стикається з екологічними викликами, які потребують системного підходу до аналізу та вирішення.

Щоб ефективно реагувати на екологічні виклики громади, важливо проводити дослідження, які будуть ґрунтуватися на наукових дослідженнях та офіційних звітах, що дають комплексне розуміння поточного стану навколишнього середовища та дозволяють розробляти дієві заходи для його покращення. Ключовими дослідженнями питання екологічного стану на рівні Чернігівської області можна вважати праці авторів Савченко В. Ф., Катрушенко К. М., Кірейцевої, Г., Циганенко-Дзюбенко, І., Замули, І., Демчук, Л., Федірко Т.С., Барановської О.В. (Savchenko, Katrushenko, 2011, Fedirko, 2017, Kireitseva, Tsyhanenko-Dziubenko, Zamula, Demchuk, 2024). Крім того, значущими документами є «Екологічний паспорт Чернігівської області» (Ekolohichniy pasport Chernihivskoi oblasti, 2023) та «Доповідь про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області» (Dopovid pro stan navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha, 2023), які щорічно публікує Департамент екології та природних ресурсів Чернігівської обласної державної адміністрації.

На рівні Коропської громади бракує систематичних досліджень, присвячених оцінці екологічного стану території. У цьому контексті дане дослідження є актуальним та доцільним,

оскільки сприяє заповненню інформаційних прогалів та формуванню бази для подальших наукових досліджень і практичних рішень у сфері охорони довкілля.

Отже, *метою дослідження* є аналіз екологічного стану Коропської територіальної громади задля виявлення ключових екологічних проблем та розробка рекомендацій для їх вирішення з метою забезпечення сталого розвитку регіону. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати поточний стан навколишнього середовища в громаді, включаючи якість повітря, води та ґрунтів.
- Визначити основні джерела забруднення та фактори деградації довкілля.
- Проаналізувати вплив антропогенної діяльності, на екологічний стан громади.
- Запропонувати практичні заходи для покращення екологічної ситуації та мінімізації негативного впливу.

• **Об'єктом** дослідження виступає Коропська територіальна громада як географічна та соціально-економічна одиниця, включаючи її природне середовище та вплив людської діяльності. **Предмет дослідження:** екологічний стан громади, зокрема якість природних ресурсів та вплив антропогенних факторів на довкілля.

Матеріали і методи дослідження. У цьому дослідженні використано матеріали, представлені на офіційному сайті Коропської селищної громади, а також відкриті дані з інтернет-джерел присвячені даній тематиці. Збір інформації здійснювався шляхом аналізу офіційних документів, статистичних показників та тематичних публікацій, що містять актуальні відомості щодо досліджуваного питання. Отримані результати були систематизовані та опрацьовані для виявлення основних тенденцій та особливостей, що дозволило сформулювати узагальнені висновки відповідно до мети роботи.

Результати та їх аналіз. Коропська селищна територіальна громада є адміністративно-територіальним утворенням у складі Новгород-Сіверського району Чернігівської області України. Її територія охоплює площу 910,1 км² і включає значну кількість населених пунктів, серед яких чотири селища та сорок шість сіл. Адміністративним центром громади є селище Короп.

Громада була утворена 9 вересня 2016 року в рамках реформи децентралізації, що мала на меті підвищення ефективності управління територіями та сприяння розвитку місцевого самоврядування. Об'єднання відбулося шляхом інтеграції декількох сільських рад, що дозволило оптимізувати адміністративні процеси та створити більш стійку й економічно спроможну територіальну одиницю. Населення громади, станом становить приблизно 16 000 осіб, при цьому демографічні процеси та соціальні фактори впливають на подальшу динаміку змін (Koropska terytoriaalna hromada).

Коропська громада характеризується значним природним та культурним потенціалом. Тут розташовані численні пам'ятки архітектури та історії, які відображають багатовікове минуле регіону. Економіка громади базується на сільському господарстві, дрібному підприємстві та туризмі, які сприяють формуванню місцевого бюджету та фінансуванню соціальних програм.

Природні умови та ресурси обумовлюються розташуванням в зоні помірно-континентального клімату, що характеризується м'якою зимою та теплим, місцями спекотним літом. Середньорічна температура становить +6,1°C, при цьому влітку середні значення досягають +19,2°C, а взимку -6,9°C. Максимальні температури в літній період можуть сягати +37°C, а мінімальні зимові показники опускаються до -35°C (Dopovid pro stan navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha, 2023).

Кількість опадів коливається в межах 550-600 мм на рік, переважно влітку, що зумовлює достатнє зволоження території. Західні вітри є домінуючими, що впливає на кліматичні умови громади. Випаровуваність становить близько 450 мм, що визначає

коефіцієнт зволоження в межах 1,3. Сніговий покрив у зимовий період може сягати 40 см, із тривалістю стабільного снігового покриття від 95 до 105 днів (Stratehiiia rozvytku).

Водна система громади представлена річкою Десна, а також численними заплавами водоймами та болотами. Болота є важливими екосистемами, що формувалися впродовж багатьох років і потребують охорони від антропогенного втручання, зокрема розорювання (Kireitseva, Tsyhanenko-Dziubenko, Zamula, Demchuk, 2024).

Ґрунтовий фонд громади представлений дерново-підзолистими, ясно-сірими та сірими опідзоленими ґрунтами, а також чорноземами опідзоленими і темно-сірими опідзоленими. Такі характеристики ґрунтів сприяють розвитку сільськогосподарських культур, включаючи зернові, городину, технічні культури та садові насадження (Fedirko, 2017).

Основними видами ґрунтової деградації є водна та вітрова ерозія, що спричиняє поступове зниження родючості ґрунтів. Ведення інтенсивного сільськогосподарського виробництва із використанням добрив і пестицидів може спричинити погіршення якості ґрунтів та зниження рівня ґрунтових вод, що актуалізується на тлі кліматичних змін.

Лісові ресурси громади займають 22% території. Управління лісами здійснюють комунальне підприємство «Коропське СЛП «Агролісгосп»», а також державні лісові господарства: «Борзнянське лісове господарство» та «Холминське лісове господарство». Сукупна площа лісових масивів громади становить 20 035,35 га (рис. 1). Головними екологічними проблемами лісових масивів є пошкодження дерев короїдами, нелегальна вирубка лісу та браконьєрство, що негативно впливає на стан місцевої фауни (Stratehiiia rozvytku).

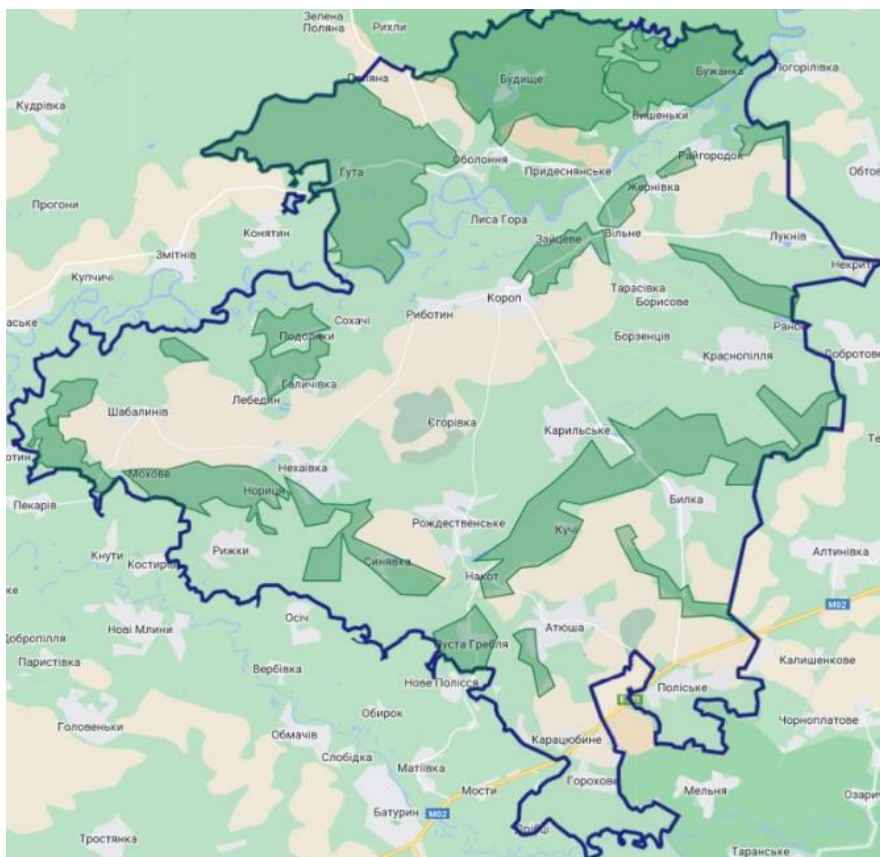

Рис. 1. Схема земель лісового фонду громади (Stratehiiia rozvytku)

У межах громади функціонують 22 природоохоронні об'єкти, два з яких мають статус загальнодержавного значення – Мезинський НПП та Оболонський ботанічний заказник. Коропська громада входить до складу Мезинської ключової та Деснянської сполучної національних територій, а також Вольницької ключової локальної та Убідської сполучної

регіональної території. Вони є частиною Регіональної екологічної мережі Чернігівської області. Подальший розвиток природоохоронних територій місцевого значення має здійснюватися з урахуванням потреб громади та в межах екологічної мережі Чернігівщини. Це сприятиме збереженню біорізноманіття та стійкому використанню природних ресурсів (Stratehiia rozvytku).

Загалом екологічний стан громади можна охарактеризувати як задовільний. На території відсутні великі промислові підприємства зі шкідливими викидами, а водні та лісові ресурси перебувають у відносно стабільному стані. Також, на території громади не відбувались активні бойові дії, тому шкода, заподіяна навколишньому природному середовищу за період з лютого 2022 року, є вкрай несуттєвою, такою, що не несе масовий або системний характер та не призвела до помітних змін в екосистемах. Однак існують певні загрози екологічному стану громади:

- Неконтрольоване використання добрив та пестицидів – спричиняє забруднення ґрунтів та водних ресурсів.
- Спалювання органічних відходів – замість компостування, що негативно впливає на якість повітря.
- Відсутність каналізаційних очисних споруд – окрім селища Короп, що погіршує якість питної води у криницях.
- Недостатня система утилізації побутових відходів – централізоване вивезення сміття діє лише в Коропі, де підписано тільки 330 договорів. Сортування здійснюється в багатоквартирних будинках та рекреаційних зонах.

З точки зору впливу на навколишнє середовище, відходи є важливим місцевим фактором забруднення та основним джерелом довготривалої негативної дії на довкілля. Низький рівень використання відходів для переробки призводить до накопичення їх у навколишньому природному середовищі і спричиняє його забруднення (Ekolohichnyi pasport Chernihivskoi oblasti, 2023).

Заходи, які вживаються для запобігання утворенню відходів недостатні, що загрожує не тільки поглибленням екологічної кризи, а й загостренням соціально-економічної ситуації в цілому. Існує необхідність подальшого удосконалення і розвитку всієї правової, нормативно-методичної та економічної системи поводження з відходами, з урахуванням вітчизняного та світового досвіду. Проблемою залишаються нелегальні стихійні сміттєзвалища, що погіршують санітарний стан території громади. Ведеться інформаційна кампанія щодо переваг централізованого вивезення сміття, проте більшість мешканців поки не готові до укладання відповідних договорів (Savchenko, Katrushenko, 2011).

Для покращення ситуації у Коропі вже паспортизований полігон для твердих побутових відходів і ведуться підготовчі роботи з його організації. Загалом на території громади офіційно зареєстровано 20 місць видалення відходів (Reiestr mist).

Враховуючи наявні екологічні виклики, для покращення ситуації у сфері поводження з відходами необхідно реалізувати комплекс заходів:

- Покращення якості та розширення обсягів надання послуг з вивезення побутових відходів – забезпечення більшої територіальної охопленості послугами, підвищення їх регулярності та доступності для мешканців громади.
- Збільшення кількості та оновлення парку контейнерів для збору побутових відходів – забезпечення кожного населеного пункту необхідною кількістю сучасних контейнерів із урахуванням норм роздільного збору.
- Покращення обслуговування сміттєзбірних майданчиків – облаштування майданчиків твердим покриттям та огороженням для запобігання розповсюдженню сміття.
- Подальше впровадження системи роздільного збору побутових відходів – розширення практики сортування у приватному секторі та впровадження інформаційних програм для стимулювання участі населення.

- Підвищення рівня використання побутових відходів як вторинної сировини – розширення інфраструктури для утилізації вторинної сировини, співпраця з підприємствами, що займаються переробкою.

- Оновлення та збільшення парку машин, механізмів та сміттеприбиральної техніки – модернізація технічного забезпечення підприємств-перевізників побутових відходів для підвищення ефективності збору та транспортування сміття.

- Підвищення рівня екологічної освіти, виховання та свідомості населення громади – проведення тематичних тренінгів, освітніх заходів та інформаційних кампаній щодо екологічної відповідальності.

- Підвищення рівня участі громадськості у сфері поводження з відходами – створення платформ для обговорення екологічних питань, активне залучення мешканців до прийняття рішень та впровадження ініціатив.

Необхідно звернути увагу й на стан зелених насаджень на території Коропської громади, що вимагає подальшого вдосконалення та розширення. Аналіз озелених зон у межах селища міського типу та тринадцяти старостинських округів свідчить про їх значну представленість на територіях житлової забудови, навчальних та дошкільних закладів, спортивних майданчиків. Проте, значна частина дерев та чагарникових насаджень досягла критичної вікової межі, що зумовлює необхідність термінової заміни. Більшість з них є фаутними – інфікованими омелою, що призводить до їхнього фізичного занепаду та створює потенційну небезпеку для мешканців, архітектурних споруд та транспортної інфраструктури (Rishennia).

Подальший розвиток зеленого господарства громади має бути орієнтований на створення локальних озелених зон, серед яких парки, сквери та фруктові сади. Пріоритетним завданням є організація якісного догляду за наявними зеленими насадженнями в межах житлової забудови. Зокрема, особливу увагу слід приділити підтриманню та реконструкції зелених територій у дворових просторах житлових масивів, а також уздовж транспортних артерій та населених пунктів, що забезпечить підвищення екологічної стійкості регіону та поліпшення умов життєдіяльності громади.

Висновки. Екологічний стан Коропської громади можна охарактеризувати як задовільний, однак низка екологічних викликів потребує вирішення. Незважаючи на стабільний стан водних і лісових ресурсів, збереження чистого повітря та відсутність активних бойових дій, основними проблемами залишаються забруднення ґрунтів та води агрохімікатами, стихійні сміттєзвалища та недостатня система поводження з побутовими відходами. Крім того, значна частина зелених насаджень перебуває у критичному стані та потребує заміни.

Запропоновані заходи включають розширення сортування відходів, оновлення парку сміттєзбірної техніки, підвищення екологічної освіти та розширення озелених зон громади. Впровадження цих рішень сприятиме формуванню сучасної моделі управління природними ресурсами та створить передумови для сталого розвитку регіону.

References

Dopovid pro stan navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha v Chernihivskii oblasti za 2023 rik.

URL: <https://surl.lu/lixrks>

Ekolohichniy pasport Chernihivskoi oblasti 2023 roku. URL: <https://surl.li/klqrov>

Fedirko T. S. Ekolohichniy stan gruntiv Chernihivskoi oblasti // Visnyk studentskoho naukovohto tovarystva. Vypusk 16. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia, 2017.

Kireitseva H., Tsyhanenko-Dziubenko I., Zamula I., Demchuk L. Analiz stanu ta monitorynh poverkhnevyykh vodnykh ob'ektiv Chernihivskoi oblasti // Derzhavnyi universytet «Zhytomyrskaya politekhnika». 2024.

Koropska terytorialna hromada URL: <https://decentralization.ua/newgromada/4941>

Reiestr mistv vydalennia vidkhodiv Chernihivskoi oblasti URL:<https://data.gov.ua/dataset/7a2c2f6d-71e4-4680-9abb-04beaa503fcb/resource/2b39d8bf-4b3f-42db-8e74-6b1e31999145/download/oblasnii-reiestr-mvv-na-19-04-2021.doc>

Rishennia vykonkomu №251 «Pro zatverdzhennia Prohramy okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha Koropskoi selyshchnoi rady na 2023-2025 roky» URL: <https://koropska-gromada.gov.ua/docs/1316314/>

Savchenko V. F., Katrushenko K. M. Ekolohichni problemy Chernihivshchyny ta shliakhy yikh vyrishennia // Formuvannia rynkovoï ekonomiky: zbirnyk naukovykh prats. Kyiv: KNEU, 2011. Spetsialnyi vypusk: Rehionalnyi rozvytok Ukrainy: problemy ta perspektyvy. Chastyna 2. S. 560–567.

Stratehiia rozvytku Koropskoi selyshchnoi terytorialnoi hromady na period do 2027 roku URL: https://rada.info/upload/users_files/04412426/141dbda632ef23bb6336fd00e18e6d49.pdf